

AİLE OKULU PROJESİ

OSMANLI'DA ÂDÂB-I MUÂŞERET KURALLARI

• OSMANLI'DAKİ ÂDÂB-I MUÂŞERET, İÇİNDE
BULUNULAN MEDENİYETİN İZLERİNİ GÖZLE
GÖRÜLÜR BİR ŞEKİLDE BÜNYESİNDE
BARINDIRIR. İLK OLARAK YEME-İÇME ÂDÂBI
İLE BAŞLAYALIM...

- OSMANLI'DA, ARADAKİ ATIŞTIRMALARI SAYMAZSAK, KAT'Î SÛRETTE İHMÂL EDİLMEYEN İKİ ÖĞÜN VARDI: BUNLARDAN İLKİ SABAH KAHVALTISI, DİĞERİYSE İKİNDİ YEMEĞİYDİ.
- EVDE KİMSE AYAKTA YEMEK YEMEZDİ.
- SOFRAYA OTURULMADAN ÖNCE ELLER YIKANIR, SOFRAYA BİRLİKTE OTURULUR, EVİN EN BÜYÜĞÜ BAŞLAMADAN YEMEĞE KİMSE ELİNİ SÜRMEZDİ.
- YEMEĞE MUHAKKAK BESMELE ÇEKİLEREK BAŞLANIR, SADECE YEMEK İLE MEŞGUL OLUNUR, YEMEK YERKEN ASLA KONUŞULMAZ, SOHBET EDİLMEZDİ.

- OSMANLI'DAKİ GELENEK VE GÖRENEKLERE GÖRE İKRAM EDİLEN YEMEK GERİ ÇEVRİLMEZ, SAYGIDAN DOLAYI MUHAKKAK TADINA BAKILIRDI.
- EV SAHİBİ YEMEK İKRAM ETMEDEN ÖNCE MİSAFİRE MUTLAKA KAHVE GETİRİR, KAHVENİN YANINA DA BİR BARDAK SU KONULURDU.
- EĞER MİSAFİR TOK İSE ÖNCE KAHVEYİ İÇER, AÇ İSE SUDAN BİR YUDUM ALIRDI.
- BUNA GÖRE YA YEMEK SOFRASI HAZIRLANIR YA DA YALNIZCA MEYVE İKRAM EDİLİRDİ.

- TABAKTAKİ YEMEĞİN YAVAŞÇA YENMESİ MAKBULDÜ.
- PORSİYONLAR NORMAL BOYUTLARDAYDI.
- İSRAF ETMEK GÜNAH OLDUĞU İÇİN, TABAĞI TIK A BASA DOLDURMAK HOŞ KARŞILANMAZDI.
- EV SAHİBİ TARAFINDAN TEKLİF EDİLEN İKİNCİ TABAĞI GERİ ÇEVİRMEMEK, EV SAHİBİNİN SOFRASINA YAPILAN BİR İLTİFAT OLARAK KABUL EDİLİRDİ.
- YEMEK NE KADAR LEZZETLİ OLURSA OLSUN, TIK A BASA YİYEREK MİDENİN TAMAMINI DOLDURMAK SÜNNET'E VE ÂDÂBA AYKIRIYDI.
- MÜMKÜN MERTEBE MİDENİN ÜÇTE İKİSİ DOLUNCA, "ELHAMDÜLİLLAH" DİYEREK SOFRADAN KALKILIRDI.

- YEMEĞE EV SAHİBİNDEN ÖNCE OTURMAK, EV SAHİBİNDEN ÖNCE YEMEĞE BAŞLAMAK VE ONDAN ÖNCE SOFRADAN KALKMAK, ÂDÂB-I MUÂŞERETE AYKIRI DAVRANIŞLARDI.
- KEZÂ BÜYÜK LOKMA YUTMAK, YEMEK ESNASINDA KAŞIĞI VE ÇATALI AĞZININ DİBİNE KADAR SOKMAK, SOFRADAKİ EKMEK KIRINTILARINI EL MARİFETİYLE TOPLAYIP YEMEK, KARŞISINDAKİ KİŞİYE USÛL ERKÂN BİLMEDİĞİNİ GÖSTEREN EMÂRELERDİ.

- EVE MİSAFİRLİĞE GELENLERİN AYAKKABILARININ UÇ KISMI, EVİN İÇİNE DÖNÜK HÂLE GETİRİLİRDİ.
- BU HAREKET, MİSAFİRLERDEN MEMNUN KALINDIĞI, ONLARIN TEKRAR DAVET EDİLECEĞİ VE ZİYARETTEN DUYULAN MEMNUNİYETİ BELİRTİRDİ.
- HEM BU ŞEKİLDE MİSAFİRİN, EVDEN ÇIKMAK İÇİN AYAKKABISINI GİYERKEN SIRTININ EV SAHİBİNE DOĞRU DÖNMESİ DE ENGELLENİRDİ.

- KUR'ÂN TİLÂVETLERİNİN EKSİK EDİLMEDİĞİ, SÜNNET-İ SENİYYEYE UYGUN HAYATLARIN HÜKÜM SÜRDÜĞÜ, TASAVVUF TERBİYESİNİ ÖZÜMSEMİŞ ESKİ OSMANLI EVLERİNDE YÜKSEK SESLE KONUŞULMAZ, SÜKÛNETE ÖNEM VERİLİRDİ.
- BU SAYEDE DE EVLERİN İÇİNDEKİ ZARÂFET VE EDEP GÖZLE GÖRÜLEBİLİRDİ.
- EVLER GENELLİKLE CUMBALIYDI.
- CUMBANIN PENCERELERİ DIŞARIYA DOĞRU, EVİN İÇERİSİNİN DOĞRUDAN GÖRÜNMESİNİ ENGELLEYECEK ŞEKİLDE AHŞAPTAN KAFESLER İLE ÖRTÜLÜYDÜ.

- BU EVLERİN DUVARLARINDA ASILI DURAN İŞLEMELİ YAZILAR DAHİ DÜNYA HAYATININ FÂNİ OLUŞUNU VURGULAYAN ANLAMLAR YÜKLÜYDÜ.
- TARİH KİTAPLARINDA EVLERDE GENELLİKLE “YA MÂLİKÜ’L-MÜLK” YAZISININ DUVARA ASILI OLDUĞUNDAN BAHSEDİLİR.
- ALLAH’IN (CC) 99 İSMİNDEN BİR TANESİ OLAN BU GÜZEL İSİM, MÜLKÜN GERÇEK VE EBEDÎ SAHİBİNİN YALNIZCA ALLAH (CC) OLDUĞUNU ACİZ KULLARINA HATIRLATARAK, EVDE OTURURKEN DAHİ AHİRET HAYATININ AKLA GETİRİLMESİNİ SAĞLARDI.
- GÖRDÜĞÜNÜZ ÜZERE OSMANLI’NIN MÜTEVAZİ EVLERİNDE SÜS EŞYALARI BİLE NEFSİ TERBİYE ETMEKLE MEŞGULDÜ.

- OSMANLI'DA EVLERİN BİR KISMININ SOKAK KAPISINDA AY VE YILDIZ BULUNURDU. BU İŞARET, EVDEN BİRİSİNİN HACCA GİTTİĞİNİ KONU KOMŞUYA İLÂN EDER, HACCA GİDENLERİN ARKASINDAN, “ALLAH GİTMİYENLERE DE NASİP ETSİN” DİYE DUÂ EDİLMESİNE VESİLE OLURDU.
- MAHALLEYE YENİ BİR KOMŞU GELDİĞİ VAKİT, EVİN HANIMINA ÇOCUKLAR ARACILIĞI İLE HABER YOLLANIR; MÜSAİT BİR GÜN MAHALLEDEKİ HANIMLAR, YENİ GELEN HANIM KOMŞULARINA HOŞ GELDİNİZ ZİYARETİNDE BULUNURLARDI.
- GELİRKEN HERKES, KOMŞULARINI ÇOK MAHCUP ETMEYECEK ÖLÇÜDE, PAHADA HAFİF HEDİYELER GETİRİR, MAHALLEYE YENİ GELEN KOMŞUNUN YABANCILIK ÇEKMEMESİ SAĞLANIRDI.

- OSMANLI SOKAKLARI TERTEMİZDİ.
- İNSANLAR YERLERE TÜKÜRMEKTEN DAHİ İMTİNA EDERLERDİ.
- ZİRA YERE TÜKÜRÜRKEN GÖRÜLEN KİŞİLERİN ŞÂHİTLİĞİ, MAHKEMELERDE KABUL EDİLMEZDİ.

- EVLERİN CUMBALARINDAKİ SAKSILARDA YETİŞTİRİLEN ÇİÇEKLERDEN YÜKSELEN KOKULAR TÜM SOKAĞA YAYILIRKEN, ECDÂDIMIZ O ÇİÇEKLERE DE İNCE VE ZARİF ANLAMLAR YÜKLEMİŞTİ.
- ÖRNEĞİN PENCERENİN ÖNÜNDE KIRMIZI ÇİÇEK VARSA, BU, “EVDE GELİNLİK ÇAĞINA GELMİŞ BEKÂR KIZ VAR.
- EVİN ÖNÜNDEN GEÇERKEN KONUŞMALARINIZA DİKKAT EDİN VE KESİNLİKLE KÖTÜ SÖZ SÖYLEYİP ONU İNCİTMİYİN” ANLAMINA GELİYORDU.
- KIRMIZI ÇİÇEĞİ FARK ETMEK SÛRETİYLE AİLESİNİ YANINA ALIP EVİN KIZINA TALİP OLAN DAMAT ADAYININ NAMAZ KILIP KILMADIĞINI ANLAMAK İÇİN İLK ÖNCE PANTOLONLARININ DİZ İZLERİNE BAKILIR, ÖN DİZLERDE KIRIŞIKLIK VARSA DAMAT NAMZETİ, TALİP OLUNAN KIZIN AİLESİ NEZDİNDE OLUMLU İNTİBA BIRAKIRDI.

- PENCEREDEKİ SARI ÇİÇEK İSE EVDE HASTA OLDUĞU, EVİN ÖNÜNDE, HATTÂ SOKAKTA GÜRÜLTÜ YAPILMAMASININ İSTENDİĞİ ANLAMINA GELİRDİ.
- PENCERE ÖNÜNDEKİ ÇİÇEKLERE DAHİ YÜKLENEN ANLAM VE NEZÂKET, OSMANLI TOPLUMUN İÇİNDE BULUNDUĞU AHLÂKÎ VE KÜLTÜREL SEVİYENİN ALÂMET-İ FARİKASIYDI.
- OSMANLI'DA EVLERİN KAPI TOKMAKLARI DAHİ AYRI BİR ANLAM İFADE EDİYORDU. KAPI TOKMAKLARI ÇİFT HALKADAN MÜTEŞEKKİLDİ. BUNLARDAN BÜYÜK OLANI KALIN, KÜÇÜK OLANI DA İNCE SES ÇIKARTIRDI. EĞER EVE BİR ERKEK MİSAFİR GELMİŞ İSE, KALIN SESLİ TOKMAĞI TIKLATIR; İÇERİDEKİ EV SAHİBİ, GELENİN BEYEFENDİ OLDUĞUNU ANLAR, KAPIYI EVİN BEYİ AÇAR. BEY YOK İSE, EVİN HANIMI YA DA BİR BAŞKASI TARAFINDAN MAHREMİYET TEAMÜLLERİNE UYGUN VAZİYETTE KAPI AÇILIRDI. ŞAYET İNCE SESLİ TOKMAĞIN SESİ DUYULMUŞ İSE, GELENİN BİR HANIM OLDUĞU ANLAŞILIR, KAPIYI EVİN HANIMI AÇARDI.

- ŞİMDİLERDE MAHKEMELERDEKİ ARABULUCULUK MÜESSESESİNİ OSMANLI ÇOK DAHA ÖNCEDEN KEŞFETMİŞTİ.
- ŞAYET MAHALLELİ ARASINDA BİR İHTİLÂF ÇIKARSA, KADIYA GİTMEDEN ÖNCE MAHALLEDEKİ CAMİNİN İMAMINA GİDİLİR, İMAM DA MESELEYİ KADI EFENDİYE GÖTÜRMEKSİZİN SULH YOLUNU TAVSİYE EDERDİ.
- İMAMIN YAPTIĞI TAVSİYEYE DE EKSERİYETLE UYULURDU.
- OSMANLI'DA DİN GÖREVLİLERİ YALNIZCA İNSANLARIN İBADETİ İLE DEĞİL, GÜNLÜK HAYATTAKİ DÜZENİN BOZULMAMASI ADINA HER TÜRLÜ ANLAŞMAZLIĞIN ÇÖZÜMÜ İLE DE MEŞGULLERDİ.

- OSMANLI'DA, HERHANGİ BİR MAHALLEDE BİRİSİ ÖLDÜĞÜNDE, CENAZE EVİNE İLK ÖNCE KIBLE İSTİKAMETİNDEKİ KOMŞUSUNDAN BAŞLAMAK ÜZERE BİR HAFTA, ON GÜN BOYUNCA YEMEK YOLLANIRDI.
- CENAZE EVİNDEKİLERİN BİR DE YEMEK YAPACAK HÂLLERİ YOKTU YA... ÖLÜNÜN KIRKI ÇIKMADAN, KOMŞULARDAN KİMSE ONLARA İŞİTTİRECEK TARZDA GÜLÜP EĞLENMEZ, MEVTANIN ÖLÜMÜNDEN DUYDUKLARI HÜZNÜ BELLİ EDECEK ŞEKİLDE DAVRANIŞLARDA BULUNULUR, BÖYLECE KOMŞUNUN ACISINA ORTAK OLUNURDU.
- BAYRAMLARDA VE CUMA GÜNLERİ MAHALLE KABRİSTANINA TOPLUCA GİDİLİR, BURADA ZİYARETLER YAPILIR VE DUÂLAR EDİLİRDİ. KABRİSTANDAN BİR ÇİÇEK BİLE KOPARMAK HOŞ KARŞILANMAZDI.

- ÂHİR ZAMANIN SÖZDE MODASI HÂLİNE GELEN ABARTILI GÖSTERİŞ, BÖBÜRLENME VE İSRAF GİBİ DAVRANIŞLAR OSMANLI DÖNEMİNDE MÂNEVÎ ZAFİYET BELİRTİLERİYDİ.
- OSMANLI'NIN TEVAZU YÜKLÜ SOKAKLARININ BAŞLARINDA SADAKA TAŞLARI VARDI.
- İHTİYACI OLAN, SADAKA TAŞININ ÜZERİNDEKİ KESEDEN SADECE İHTİYACI KADARINI ALIR, GERİSİNE ELİNİ DAHİ SÜRMEZDİ.
- AYNI ŞEY, YOLLARIN ÜZERİNDE VAKIFLAR TARAFINDAN KURULAN YOLCU KONAKLARINDA DA UYGULANIRDI.
- YOLCULAR, ŞAYET İHTİYAÇLARI VARSA YATAĞININ BAŞUCUNDAKİ KESEDEN İHTİYAÇLARI KADAR AKÇE ALABİLİRDİ. YOLCULARIN ATLARINA ÜCRETSİZ BAKILIR, ÜÇ GÜN HELÂLİNDEN YEMEK VERİLİRDİ.

- BİZİM MEDENİYETİMİZDE GÜNDE BEŞ VAKİT ABDEST VARDIR.
- HATTÂ TUVALETİN BİLE BİR ÂDÂBI VARDIR. YÜCE DİNİMİZ İSLÂMİYET SAYESİNDE TUVALETE HANGİ AYAKLA GİRİLİP ÇIKILACAĞI BİLE ÖNCEDEN BELLİDİR.
- BİZİM MEDENİYETİMİZİN YEDİ YÜZYIL ÖNCESİNDE İCÂD ETTİĞİ TUVALETLERLE AVRUPALILAR YAKLAŞIK YÜZ SENE EVVELİNDE TANIŞMIŞTIR.

- OSMANLI'DA GÜNLÜK KONUŞULAN DİLDE KELİMELEER BİLE ÖZENLE SEÇİLİRDİ.
- ALLAH'IN (CC) SELÂMI MUTLAKA ALINIP VERİLİRDİ.
- HANIMLAR EŞLERİNE “EFENDİ”, “BEY” YA DA “SİZ” DERLERDİ.
- BEYLER DE EŞLERİNE “HANIM” DİYE HİTAP EDERLERDİ.
- YÜRÜRKEN SERT ADIMLARDAN KAÇINILIR, SES ÇIKARMAMAYA ÖZEN GÖSTERİLİRDİ.
- YOLDA YÜRÜRKEN KÜÇÜKLER, BÜYÜKLERİN ÖNÜNDEN ASLA YÜRÜMEZLERDİ.

- OSMANLI BEYEFENDİLERİ VE HANIMEFENDİLERİ, “KAPIYI KAPAT!” DEMEZLERDİ.
- “ALLAH (CC) KİMSENİN KAPASINI KAPATMASIN” DİYE DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDEN, “KAPIYI ÖRT” YA DA “KAPIYI SIRLA” DENİRDİ.
- KAPININ KAPANMADAN YAVAŞÇA ÖRTÜLMESİ DE EDEPTEN İLERİ GELİRDİ.
- OSMANLI’DA UYUYAN BİRİNİ UYANDIRMAK İÇİN O KİMSE SARSILMAZ VEYA ADI İLE ÇAĞIRILMAZDI.
- UYUMAKTA OLAN BİRİNE, “AGÂH OL ERENLER!” DENİRDİ.
- “AGÂH OLMAK”, ALLAH’IN HAS SEVGİLİ BİR KULUNUN GÖLGESİNE GİRMEK DEMEKTİ ÇÜNKÜ.

- “LÂMBAYI SÖNDÜR” DE DEMEZMİŞ ECDÂDIMIZ.
- “ALLAH (CC) KİMSENİN IŞIĞINI SÖNDÜRMESİN” DİYE “LÂMBAYI DİNLENDİR” DERLERMİŞ.
- AYNI ŞEKİLDE “LÂMBAYI YAK” DA DENMEZ, “LÂMBAYI UYANDIR” CÜMLESİ TERCİH EDİLİRMİŞ.

- OSMANLI'DA NEZÂKET, İNCELİK VE EDEP HER İŞİN BAŞI OLDUĞUNDAN, İNSANLARIN SÖZÜ KATİYEN KESİLMEZ, İNSANLAR PARMAKLA İŞARET EDİLMEZMİŞ.
- SEVGİLİ PEYGAMBERİMİZ'İN (SAV) 63 YAŞINDA BU DÜNYAYI TERK-İ DİYÂR ETMELERİNDEN DOLAYI, 63 YAŞINI GEÇEN DEDELER VE NİNELERE YAŞLARI SORULDUĞUNDA, “HÂDDİ AŞTIK” DERLERMİŞ.
- EDEBE, SAYGIYA, PEYGAMBER SEVGİSİNE BAKAR MISINIZ?

- FAKİR FUKARA RAMAZAN AYINA ERZAKSIZ GİRMESİN DİYE HAYIR HASENAT SAHİBİ KİŞİLER DÜKKÂN SAHİPLERİNE PARASINI ÖDEYEREK İHTİYAÇ SAHİPLERİ ALSINLAR DİYE ASKIYA YİYECEK BIRAKIRLARDI.
- BUNA, FİTRE VE ZEKÂTINI RAMAZAN AYINDAN ÖNCEKİ ŞABAN AYINDA VEREN GÖNLÜ BOL MÜSLÜMANLARI DA EKLEYEBİLİRİZ.
- MAHALLE ESNAFI RAMAZAN AYINDA TOPLANIP GERÇEK BİR İHTİYAÇ SAHİBİNİN “BORÇ DEFTERİNİ” KAPATIRDI.

- OSMANLI ZENGİNLERİ, BORÇLARINI ÖDEYEMEYENLERE YARDIMCI OLURLARDI.
- BİR DE KENDİ İSİMLERİNİN BİLİNMEMESİNİ, GİZLİ YAPILMASINI İSTERLERDİ.
- VEREMEYENLERİ TESPİT EDİP BORÇLARINI ÖDERLERDİ.
- DURUMU İYİ OLMAYAN FAKİRLERİN DE BORÇLARINI ÖDERLERDİ.
- EĞER BORCUNU ÖDEYEMEYEN BULAMAZLARSA, BORÇ DEFTERİNİ AÇIP RASTGELE BAZILARININ BORÇLARINI ÖDERLERDİ.
- BU OLAY, **ZİMEM DEFTERİ** DİYE ŞÖHRET BULMUŞTUR.

- CUMA NAMAZINA GİDEN ESNAF KAPIYI KİLİTLEMEDEN, KAPI ÖNÜNE YALNIZCA SANDALYE KOYARDI.
- O SANDALYE DE, SIRF DÜKKÂNDAN KİMSENİN OLMADIĞI BELLİ OLSUN DİYE KONULURDU.
- İŞİN DAHA DA GÜZELİ, BUNU SARRAFLARIN DA YAPMASIDIR.
- İÇERİSİ KİLOLARCA ALTINLA DOLUDUR DOLU OLMASINA DA, MÜSLÜMAN ÜLKESİNDE TEK BİR SANDALYE O ALTINLARI KORUR.
- O SANDALYE ASLINDA İMANIN TA KENDİSİDİR!

- OSMANLI DÖNEMİNDE İSTANBUL’U ZİYARET EDEN İTALYAN YAZAR EDMONDO DE AMİCİS, “İSTANBUL” İSİMLİ ANI KİTABINDA KARŞILAŞTIĞI BİR MANZARAYI AYNEN ŞÖYLE NAKLEDİYOR:
- “ŞURASI BİR GERÇEKTİR Kİ, İSTANBUL’DA YAŞAYAN OSMANLILAR, AVRUPA’NIN EN NAZİK VE EN KİBAR TOPLULUĞUDUR. İSTANBUL’UN EN ISSIZ SOKAKLARINDA BİLE BİR YABANCI İÇİN HİÇBİR HAKARETE UĞRAMAK TEHLİKESİ YOKTUR. HATTÂ NAMAZ VAKİTLERİNDE BİLE CAMİLERİ GEZMEK MÜMKÜNDÜR. O VAZİYETTE BİR ECNEBİ, BİZİM KİLİSELERİ ZİYARET EDEN BİR TÜRK’TEN DAHA ÇOK HÜRMET VE RİAYET GÖRECEĞİNDEN EMİN OLABİLİR.

- HALK ARASINDA KÜSTAHAÇA BİR BAKIŞ ŞÖYLE DURSUN, FAZLA MÜTECESSİS BİR NAZARA BİLE TESADÜF EDİLEMEZ.
- KAHKAHA SESLERİ GAYET NADİRDİR. SOKAKTA KAVGA EDEN AYAK TAKIMI DA YOK DENECEK KADAR AZDIR.
- KAPILARDAN, PENCERELERDEN, DÜKKÂNLARDAN HİÇBİR YÜKSEK SES AKSETMEZ. HİÇBİR MÜNASEBETSİZ HAREKETTEN ESER GÖRÜLMEZ.
- ÇARŞININ KUTSİYETİ DE CAMİDEN AŞAĞI DEĞİLDİR. EL VE KOL HAREKETLERİYLE KARŞILAŞMADIĞINIZ GİBİ, LÜZUMSUZ LÂKIRDILARLA KULAKLARINIZ DA RAHATSIZ EDİLMEZ.
- HALK ARASINDA KAHKAHADAN, BAĞIRIP ÇAĞIRMADAN ESER YOKTUR.”

- EDMONDO DE AMİCİS BU GÜZEL KİTABINDA, KARŞILAŞTIĞI İNSANLARIN SÜKÛNETİ, TEVAZUU VE NEZÂKETLERİ KARŞISINDA OLDUKÇA ŞAŞIRDIĞINI İTİRAF EDER VE KİTABI BOYUNCA BUNUN NEDENİNİ MERAK EDER DURUR.

- İTALYAN YAZARIN MERAK ETTİĞİ SORUNUN CEVABI NEDİR SİZCE ?

- İHSAN MEDENİYETİ OSMANLI'DA GÜNDELİK HAYATTA İNSANLAR İNANÇLARI GEREĞİ ZİHİNLERİNE VE KALPLERİNE MÜHÜRLEDİKLERİ BİR YAZI İLE DOLAŞIRDI.

DIŞARIDAN HERKES GÖREMEZDİ, LÂKİN O YAZIYI GÜNÜMÜZDEKİ OSMANLI TORUNLARI GÖREBİLİYOR. ORADA, “EDEP YA HÛ!” YAZARDI.

The background is a light gray gradient. In the top-left and bottom-right corners, there are several realistic-looking water droplets of various sizes, some overlapping. In the center, there is a faint, circular watermark containing a portrait of a person.

● “EDEP YA HÛ!”